

РОЗДІЛ 1 ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ТА ІДЕОЛОГІЯ

УДК 323.23.:654.197 (477) «2016/2017»

ТЕЛЕВІЗІЙНЕ ВИСВІТЛЕННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ (НА ПРИКЛАДІ ВИПУСКІВ НОВИН ЦЕНТРАЛЬНОГО ТЕЛЕБАЧЕННЯ УКРАЇНИ У 2016–2017 РР.)

TELEVISION COVERAGE OF LOCAL POLITICAL PROCESSES (ON THE EXAMPLE OF NEWS ISSUES OF THE CENTRAL TELEVISION OF UKRAINE IN 2016–2017)

Подкидишева Ю.С.,
*аспірант кафедри політології та державного управління
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

У статті вивчається розподіл політичних сил на українському медіаринку через аналіз висвітлення регіональних подій в ефірі загальноукраїнських телеканалів. Автор зазначає, що телевізійні ЗМІ, інформуючи глядачів, порушують стандарти журналістики на користь політичних партнерів власників телеканалів. За результатами моніторингу виявлено заангажованість і тенденційність медійного контенту. Фактичні докази цих тверджень наведено на прикладі окремих телеканалів та їх конкретних сюжетів.

У висновках автор підкреслює загрози такого маніпулювання фактами і поданням інформації для політичної свідомості громадян України, а також вплив необ'єктивного висвітлення регіональних новин всеукраїнськими ЗМІ на суспільно-політичну ситуацію в країні.

Ключові слова: політичні процеси, медіа, політична культура, стандарти журналістики, регіоналізм, телебачення.

В статье рассматривается распределение политических сил на украинском медиарынке через анализ освещения региональных событий в эфире всеукраинских телеканалов. Автор отмечает, что телевизионные СМИ, информируя зрителей, нарушают стандарты журналистики в пользу политических партнеров владельцев телеканалов. По результатам мониторинга выявлена их ангажированность и тенденциозность. Доказательства приведены на примере отдельных телеканалов и их конкретных сюжетов.

В выводах автор подчеркивает угрозы такого манипулирования фактами и представления информации для политического сознания граждан Украины, а также влияние необъективного освещения региональных новостей всеукраинскими СМИ на общественно-политическую ситуацию в стране.

Ключевые слова: политические процессы, медиа, политическая культура, стандарты журналистики, регионализм, телевидение.

The article analyzes the distribution of political forces in the Ukrainian media market in the context of coverage of regional events on the air of the national Ukrainian TV channels. The author demonstrates that the television media informing the audience violates the standards of journalism in favor of political partners of the owners of TV channels. The results of the monitoring revealed engagement and tendentiousness. The evidence is given on the example of some channels and their production.

In the conclusions, the author emphasizes the threats of such manipulation of facts and representation of the information to the political consciousness of the citizens of Ukraine, as well as the impact of biased coverage of regional news by the all-Ukrainian media on the socio-political situation in the country.

Key words: political processes, media, political culture, journalism standards, regionalism, television.

Постановка проблеми. Засоби масової інформації відіграють значну роль в умовах розвитку інформаційного суспільства та демократичних процесів. Прозорість роботи органів державної влади та місцевого самоврядування – цінність, яка є критерієм оцінки якості роботи політичних інститутів, тому співпраця з медіа часто є пріоритетом для політиків, а критичне, об'єктивне і неупереджене висвітлення їхньої роботи – викликом для сучасного інформаційного світу. У зв'язку із цим актуалізуються наукові дослідження ролі медіа у висвітленні політичних процесів, формуванні політичної культури, зокрема політичної свідомості громадян, а моніторинг телевізійних новин дозволяє виявляти розподіл політичних сил і інформаційних впливів у суспільстві.

передженне висвітлення їхньої роботи – викликом для сучасного інформаційного світу. У зв'язку із цим актуалізуються наукові дослідження ролі медіа у висвітленні політичних процесів, формуванні політичної культури, зокрема політичної свідомості громадян, а моніторинг телевізійних новин дозволяє виявляти розподіл політичних сил і інформаційних впливів у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження засобів масової інформації є предметом аналізу багатьох вітчизняних науковців, серед яких – представники різних суспільних наук: соціології, політології, журналістики тощо. Серед них варто назвати, насамперед, В. Бебика, А. Москаленка, І. Панаріна, Г. Почепцова, Т. Приступенко, В. Шкляра. Незважаючи на пильну увагу вітчизняного наукового співтовариства до ролі засобів масової комунікації в суспільно-політичних процесах у нашій державі, досі недостатньо дослідженим залишається аналіз їх впливу на політичні процеси регіонального рівня. Адже від його розгляду залежить поглиблене розуміння проблем взаємодії медіа та суспільства, рівня адекватного висвітлення політичних подій, а також наскільки та чи інша політична сила використовує медіа-ресурс і як наслідок – впливає на свідомість населення.

З огляду на це метою нашої статті є дослідження методів, які використовуються телевізійними засобами масової інформації у процесі висвітлення політичних процесів на регіональному рівні. Відповідно до цього завданнями розвідки є аналіз результатів моніторингу новин загальноукраїнських телеканалів на предмет їх політичної об'єктивності, виявлення зв'язків між інтересами власників ЗМІ і висвітлення в їхньому ефірі діяльності їхніх політичних партнерів і конкурентів, аналіз негативних тенденцій інформування центральними телеканалами про політичне життя регіонів України, з'ясування, які політичні сили найбільше використовують телевізійний ефір на власну користь. Нами буде узагальнено розгляд окремих тенденційних сюжетів випусків інформаційних новин центральних телеканалів у 2016 та 2017 рр.

Зазначимо, що ще П'єр Бурд'є у своїй роботі «Про телебачення» аналізує та демонструє слабкі сторони телевізійних ЗМІ, які під час своєї роботи не інформують аудиторію, а дезорієнтують її, викривляють дійсність. Таким чином, спотворюється основна функція ЗМІ – поширення суспільно важливої інформації. «Приховувати демонструючи» [1, с. 26] – одна з нових функцій телебачення, яку використовують політичні актори для досягнення власних цілей, а в час інформаційно-технологічного плюралізму телевізійними ресурсами володіє майже кожна політична сила [2].

Питома вага телебачення в інформаційному просторі продовжує знижуватися. Але відсоток контенту, який так чи інакше виходить від теле-редакцій, усе ще дуже значний. Телебачення до сьогодні залишається одним з основних джерел інформації про події в державі та закордоном для багатьох українців. За результатами соціологічного опитування, проведеного в лютому 2017 р. компанією Research&Branding Group,

наразі телебачення як джерело інформації найменш вдвічі популярніше серед українців, ніж мережа Інтернет. Це демонструють відповіді респондентів: 58% проти 30% відповідно. Зауважимо, що серед респондентів 86% отримують інформацію про політичні події із центральних телеканалів України, а 34% – з Інтернет-ЗМІ (респондентам була можливість відповісти більше одного разу). Щодо довіри до засобів масової інформації, то і тут центральні телеканали також у лідерах, адже їм довіряють 42% респондентів, у той час як Інтернет-ЗМІ – 19% (респондентам також була надана можливість вибрати більше одного варіанту) [3].

Дані результати переконливо підтверджують важливість дослідження висвітлення новин центральними телеканалами. І в цьому контексті подача новин щодо політичних подій на регіональному рівні займає особливе місце. У період існування фактичного військового конфлікту на території України, а також проведення широкомасштабних реформ саме інформація з регіонів є дуже важливим індикатором політичних настроїв суспільства. Головна політична роль регіональних телевізійних сюжетів у випусках новин загальнонаціональних каналів – артикуляція та демонстрація інтересів, позицій мешканців певного регіону, діяльності місцевих політиків або роботи загальнодержавних політичних акторів на прикладі окремого регіону.

Ми промоніторили головні випуски новин центральних телеканалів: «Факти» на «ICTV», «ТСН» на «1+1», «Сьогодні» (в 2016 р. – «События») на ТРК «Україна», «Подробиці» на «Інтері», «Вікна» – «СТБ». У результаті цього варто зазначити, що серед основних негативних тенденцій у висвітленні політичних подій на регіональному рівні центральними телеканалами є поширена необ'єктивність та маніпулятивність сюжетів. Варто зауважити про персоніфікацію більшості подій та часте порушення журналістами принципу подієвості. Обґрунтуємо ці наші узагальнюючі твердження конкретними прикладами з випусків телевізійних новин у 2016–2017 рр.

По-перше, складні соціально-економічні умови життя і підняття комунальних тарифів змушують українців висловлювати своє невдоволення шляхом протестної активності. Часто під час висвітлення подібних подій журналісти залучали до сюжету конкретних політиків (як правило, опозиційних).

Протягом 2016 і 2017 років «Подробиці» на телеканалі «Інтер» широко і з особливою увагою висвітлювали діяльність очільника «Руху простих людей» Сергія Капліна. Депутати його партії брали під «особистий контроль» вирішення конфлікту між мешканцями багатоквартирних будинків і «Полтавагаз», коли відбувались протести проти

встановлення загальнобудинкових лічильників [4]. Сергій Каплін коментував перекриття працівниками суднобудівного заводу траси Миколаїв-Одеса у зв'язку із заборгованістю виплати заробітної плати: «У нас є всі підстави стверджувати, що Пашинський разом зі своїм директором, який був призначений «Народним фронтом» на цю посаду, розкрадає сьогодні підприємство і торгує з росіянами» [5]. Також політик був залучений до боротьби вінницьких активістів із міською радою задля встановлення справедливих комунальних тарифів і введення мораторію на їх підвищення: «Коли мені говорять про те, що окремі чиновники, міністри, як у «Нафтогазі», «Укргазвидобування», отримують по мільйону, а депутати отримують начебто незначні гроші, я ніколи це не сприйму. Український народ точно не давав їм дороговказ піднімати собі зарплатню, доки відповідні речі не відбулися з підняттям пенсій для пенсіонерів, підняттям зарплатні для робітників, для селян. Я вчора розмовляв із Парубієм. Він дав мені слово, що цей документ ні за яких обставин не пройде!» [6]. Окрім цього, політик коментував вимоги мітингарів ветеранів-мільйонерів у Києві, які вимагали перерахунку пенсії [7]. Зауважимо, що сюжети, в яких висвітлюються виступи цього політика, є незбалансованими, а цитати С. Капліна не є експертними оцінками, а мають політично заангажований характер.

Лише за 2017 р. у випуску новин, які ми моніторили, 46 разів процитували думку політика (у вигляді відео-інтерв'ю, телефонного запису або цитування із соціальної мережі Facebook) із найрізноманітніших приводів, у тому числі і регіональних проблем [8].

Також телеканал «Інтер» у випуску новин широко висвітлює діяльність членів «Опозиційного блоку», спрямовану на допомогу мітингарям та іншим постраждалим прошаркам населення. Так, мітинг шахтарів на Львівщині, сюжет про який вийшов 21 січня 2016 р., містить коментар лідера «Опозиційного блоку» Юрія Бойка: «Ми зараз уже подали зміни до бюджету, де заклали достатньо грошей для того, щоб підтримати соціальні виплати, які були несправедливо врізані у проєкті бюджету на 2016 рік. Це, взагалі, злочин – те, що людям не дають зарплати» [9]. До протестуючих проти високих комунальних тарифів у Кам'янському (Дніпропетровська область) звернувся член партії Олександр Вілкул: «Ми внесли чіткий, зрозумілий, комплексний план і стратегію, що необхідно зробити. Перше – це зниження комунальних тарифів. Друге – це підняття заробітної плати і пенсій [...] Третє питання – це прийняти наші законопроекти, спрямовані на стабілізацію цін» [10]. Інші представники «Опозиційного блоку» долучились до вирішення конфлікту між мешканцями Білявки Одеської

області та місцевою владою щодо несправедливого звільнення головного лікаря районної лікарні (ефір від 25 квітня 2016 р.) та підтримали мітинг у Києві шахтарів-інвалідів праці, які вимагали індексації регресивних виплат і пенсій (ефір від 15 червня 2016 р.). Також телеканал висвітлював акцію членів одеського осередку партії щодо збору підписів за встановлення мораторію на підняття комунальних тарифів та їх пропозицію введення компенсації для людей, яку «можна передбачити в місцевому бюджеті» (ефір від 19 липня 2016 р.). Відміну рішення про підняття тарифів на проїзд у маршрутках 8 квітня 2017 р. коментує саме представник партії «Опозиційний блок» [11].

На телеканалі ICTV найчастіше можна було ознайомитись із діяльністю партії «Наш край». У контексті використання інформаційного приводу у вигляді мітингів в ефірі «Фактів» 13 липня 2016 року вийшов сюжет про пікет жителів Одещини перед Верховною Радою та Кабінетом Міністрів із вимогою продовження ремонту траси Одеса-Рені. У ньому було надано коментар народного депутата України, співголови партії «Наш край» Антона Кіссе [12].

Зауважимо, що опозиційні політики активно спекулювали на протестних настроях не лише щодо тарифів, але й у питанні декомунізації, зокрема перейменування вулиць. Наприклад, 2 квітня 2016 р. в ефірі «Подобиць» («Інтеру») вийшов сюжет щодо небажання мешканців Кіровограда сприйняти перейменування міста на «Кропивницький», адже «більшість хоче, щоб місто знову стало Єлизаветградом. Це показало і громадське опитування, проведене восени минулого року місцевою владою». У сюжеті було надано слово колишньому губернатору Кіровоградської області та народному депутату від «Опозиційного блоку» Сергію Ларіну [13]. Також політик з'явився у випуску новин цього телеканалу 4 квітня, стверджуючи, що «найголовніше – щоб назву міста визначили самі мешканці міста Кіровограда [...] для цього ми запропонували певну «дорожню карту», яка складатиметься з 5 пунктів, але найголовніший – це створити умовний консорціум з провідних соціологічних компаній, щоб вони провели дослідження» [14]. Після тривалої паузи на «Інтері» 10 жовтня 2016 р. з'явилась інформація, що до канцелярії Вищого адміністративного суду України надійшло 14 скарг від мешканців міста, громадських організацій і депутатів «Опозиційного блоку» щодо скасування постанови Верховної ради України про перейменування міста на Кропивницький. Ця тема також була піднята в ефірі теленовин від 24 жовтня того ж року, де було взято коментар у вже згаданого С. Ларіна.

В ефірі «Інтеру» також звучали коментарі депутатів Юрія Бойка і Олександра Вілкула («Опозиційний блок») щодо перейменування

Дніпропетровська на Дніпро, де останній заявив, що «90%, 900 тисяч мешканців міста Дніпропетровськ проти перейменування. Нам сьогодні об'єднувати країну, нам потрібно знаходити точки дотику, не можна спекулювати на питаннях назви, на питаннях мови, на багатьох інших питаннях, якщо ми хочемо жити в одній країні і об'єднувати нашу країну» [15].

По-друге, прихована реклама окремих політиків проявлялась також у висвітленні телеканалами результатів їх діяльності. Особливо тих, що стосувались матеріальних мотивацій і фінансових виплат для мешканців окремих регіонів.

На телеканалі «Інтер» 21 січня 2016 р. з'явився сюжет про результати діяльності мера Кривого Рогу Ю. Вілкула, в якому йому також було надано слово: «Я вчора підписав розпорядження про фінансування профтехосвіти в нашому місті, щоб викладачі і співробітники могли вчасно отримати аванс і щоб студенти могли отримати свою стипендію». А під час висвітлення ситуації із заборгованості виплат викладачам і студентам вже одеських профтехучилищ «Інтер» взяв коментар у члена «Опозиційного блоку» Миколи Скорики [16].

«Подробиці» на телеканалі «Інтер» продовжували рекламувати партію «Опозиційний блок», коли в ефір вийшов сюжет про професійний ліцей у Теплодарі, який за рішенням місцевих депутатів отримає майже мільйон гривень для покриття заборгованості перед учнями і викладачами. Журналісти телеканалу зауважили, що контролювали процес голосування депутати-опозиціонери, які спеціально приїхали на сесію міської Ради (ефір від 18 березня 2016 р.). Наступного ж дня телеканал ще раз нагадав про роль «Опозиційного блоку» у вирішенні проблеми фінансування професійно-технічних училищ. Також на телеканалах «Інтер» та «Україна» 9 червня вийшов сюжет про можливе закриття школи-інтернату на Закарпатті, співробітники якого звернулись за допомогою до лідера фракції «Опозиційний блок» Ю. Бойко [17].

Звернемося далі до аналізу новинного продукту національного телеканалу «1+1». В ефірі новин ТСН на цьому телеканалі 25 квітня 2016 р. з'явився сюжет про голову Волинської обласної ради Ігоря Палицю (партія УКРОП), якого називають довіреною особою Ігоря Коломойського [18], який, у свою чергу, є кінцевим бенефіціарним власником телеканалу: «Будівництво новітньої спортивної арени вартістю понад 12 мільйонів гривень ініціював і профінансував благодійний фонд голови облради Волині» [19].

Також на телеканалі «1+1» журналісти високо оцінюють ініціативу Волинської обласної ради узаконити видобуток бурштину в регіоні, вказуючи, що це рішення дуже позитивно вплине на добробут місцевого населення, і як експерта в сюжеті

презентують депутата облради від «Укропу» Ірину Констанкевич, яка стверджує: «Зараз у цих малих масштабах не дати раду, то далі це перейде вже у сферу криміналітету, людей перетворять у рабів. Наші ліси будуть зіпсовані, і тут ні вашим дітям, ні вашим онукам не буде де жити» [20].

Традицію позитивного висвітлення діяльності власників телеканалів продовжує «Україна». Тут за 2016 – першу половину 2017 рр. у випусках новин «Сьогодні» вийшло «всього лиш» 723 сюжети про благодійність Гуманітарного штабу Ріната Ахметова (дані з офіційного youtube-каналу штабу) [21].

По-третє, притаманним для тележурналістики залишається використання проблем у промисловості задля вибіркового забезпечення формування позитивного іміджу окремих політиків.

Так, наприклад, «Факти» від 5 квітня 2017 р. повідомили на телеканалі «ICTV» повідомли, що українських металургів підтримав Олег Ляшко – лідер «Радикальної партії», на зустрічі з колективом «Запоріжсталі».

Разом із повідомленням про актуальні події у промисловості на «Інтері» було продемонстровано сюжет про недоцільність приватизації Одеського припортового заводу, про що висловився народний депутат від «Опозиційного блоку» Вадим Рабинович: «Це питання остаточного добиття економіки України. Я дуже сподівався, як і багато українців, що новий уряд змінить курс попереднього, ось цього уряду kleptomaniв, коли заходить мова про особистий бізнес, кажуть: «Продавати сьогодні не можна – ціни маленькі», а те, що належить всій Україні, давайте все продамо» (24 травня 2016 р.). Також на цьому телеканалі 7 червня 2016 р. було подано сюжет про проблеми на Кременчуцькому заводі залізобетонних шпал, який нібито на межі закриття через махінації, проте допомогти підприємству обіцяє лідер фракції «Опозиційний блок» Ю. Бойко.

Якщо попередні факти висвітлення інформації центральними телеканалами України демонструють піар-акції окремих політиків на протестних настроях населення регіонів, результатах власної діяльності чи оцінці промислового потенціалу України, то четверта група порушень стандартів журналістики в контексті висвітлення політичних питань стосується оцінки телеканалами діяльності місцевих політиків. Зауважимо, що окремі регіональні лідери постають перед глядачами телеканалів частіше, а інших рідко або взагалі не згадують. Також суттєво відрізняється тональність сюжетів про їх діяльність.

Зокрема, для «Телевізійної служби новин» на телеканалі «1+1» характерною є висока увага до особистості экс-голови Одеської обласної державної адміністрації Михайла Саакашвілі. Частіше за все його діяльність оцінюють негативно:

1. «Керманич Одещини Міхеїл Саакашвілі опинився в центрі одразу двох скандалів: земельного та з елітною нерухомістю. Міжнародна хакерська група «Хінкалі» зламала пошту радника Саакашвілі і опублікувала листування. Із нього випливає, що великий одеський забудовник надає команді грузинських реформаторів три елітні квартири в курортному районі Одеси. Замість цього отримує право будувати багатоквартирний комплекс на землях Міністерства оборони. Цю інформацію з трибуни Верховної ради оприлюднив народний депутат Дмитро Голубов» (28 січня 2016 р).

2. «Підсумки чотириденної поїздки до Грузії в Івано-Франківську оприлюднив народний депутат України Віталій Купрій. Метою було на власні очі побачити реформи, що після Революції Троянд розпочав Міхеїл Саакашвілі, та спробувати зрозуміти, чому так важко команда грузинських реформаторів просуває їх в Україні. Те, що укропівці побачили у Грузії, за словами Віталія Купрія, її приголомшило. Зокрема, розповіді місцевих про тиск на середній бізнес. При цьому нардеп звернув увагу на владні амбіції Саакашвілі. Саме з ними він пов'язує активну критику дій українських керманичів із боку команди одеського губернатора» (23 лютого 2016 р.).

3. «Смертельна ДТП в Івано-Франківську. Під колеса таксі потрапив 73-річний чоловік. Від травм він помер на місці. Поліцейські винуватять організаторів антикорупційного форуму під проводом Міхаїла Саакашвілі, що саме тривав поруч у концерт-холі. За їхніми словами, численні авто учасників зібрання були припарковані з порушеннями правил дорожнього руху і обмежували видимість проїжджої частини» (24 лютого 2016 р.).

4. У сюжеті від 19 травня 2016 р. з'явилась інформація про звинувачення Міхаїла Саакашвілі у використанні приватного літака, що належить одеським бізнесменам, для перельоту на економічний форум у Польщі. Інформацію оприлюдним знову Дмитро Голубев.

5. 5 липня 2016 р. у сюжеті про ситуацію на Іллічівському морському порті діяльність Міхаїла Саакашвілі було оцінено як таку, що лобювала російські інтереси і підривала економічний потенціал підприємства.

6. 1 вересня 2017 р. вийшов односторонній репортаж про позбавлення Саакашвілі українського громадянства: «Порошенко стверджує, що здійснив би злочин, не позбавивши Саакашвілі громадянства».

7. З 14 по 17 вересня 2017 р. вийшло два сюжети про дрібні адміністративні правопорушення, здійснені Саакашвілі: «Кортеж Саакашвілі зупинили за перетин суцільної смуги та обгін у недозволеному місці», «Джип з экс-президентом Грузії в супроводі двох автівок виїхав із заміського комплексу

поблизу Чернівців, де він ночував, і вирушив у бік міста. На трасі автівки розігналися до швидкості понад 150 кілометрів за годину, аж тут за кілька хвилин кортеж зупинив поліцейський патруль».

8. 17 вересня 2017 р. вийшов розлогий аналітичний матеріал з ознаками політичної необ'єктивності «Справа Саакашвілі: Україна без потреби створила собі додаткову іміджеву проблему», де подані точки зору різних експертів і політиків, окрім самого Саакашвілі.

У випуску новин «Факти» на телеканалі «ICTV» Міхаїл Саакашвілі постає, навпаки, в образі відповідального політика. «Він переніс свій робочий кабінет на трасу. Працюватиме в наметі, прямо на дорозі Одеса – Рені. За його словами, можливо, це приверне увагу до проблем ремонту дороги. Голову Одеської ОДА не влаштовує швидкість робіт та обсяги фінансування траси Одеса – Рені. Керувати областю Саакашвілі збирається теж із намету. Запевняє: нікуди не піде, поки необхідні для будівництва гроші не надійдуть з Києва» [22].

Найбільш широко представленим у 2016 р. на всіх центральних телеканалах є мер Києва Віталій Кличко, який з'являвся неодноразово в ефірі теленовин «UA:Перший», «Інтера», «України», «1+1», «ICTV» та «СТБ». Контекст його появи в телеефірі був завжди позитивним: програма вивчення англійської мови для поліцейських («UA:Перший», 28 березня), перспективи створення пейзажної алеї в Києві (ІНТЕР, 2 квітня), сучасна зупинка громадського транспорту в Києві (ТРК «Україна», 5 квітня), виступ на форумі місцевого самоврядування у Львові (ІНТЕР, 7 квітня), вимогливість до стандартів надання послуг Центрами надання адміністративних послуг (ІНТЕР, 25 квітня), посадження разом із працівниками посольства Ізраїлю 16 ялинок (1+1, 16 травня), необхідність звернення Асоціації міст України до парламенту з вимогою скасування постанови Кабінету міністрів про підняття цін на газ для населення (21 червня), презентація оновленого зоопарку в Києві (1+1, 4 липня), організація власним фондом літнього табору з бізнес-нахилом для школярів (ICTV, 16 липня) та фінансування фондом конкурсу винаходів («Вікна-СТБ», 29 вересня), коментування ремонту київських доріг (ICTV, 24 жовтня), похід на соціальний ярмарок (ТРК «Україна», 29 жовтня), героїчна очистка снігу в Києві (ICTV, 29 листопада) тощо.

Проте особлива увага центральних телеканалів із початку червня 2016 р. була прикута до особистості міського голови Львова Андрія Садового у зв'язку з проблемою утилізації сміття в місті. Якщо телеканал «1+1» подавав інформацію зважено та не описував паніку серед місцевого населення (7-8 червня), то на телеканалі «Інтер» журналісти по-іншому бачили ситуацію: «Місцеві активісти кажуть, що саме через Садового місто

опинилось в такій ситуації» (7 червня): «Не дивлячись на те, що в мерії відрапортували, що вирішили проблеми з вивезенням відходів, фактично баки спустошують раз на декілька днів. Місцеві активісти заявляють: міський голова Андрій Садовий повинен нести персональну відповідальність як за загибель людей, так і за сміттєвий колапс» [23].

Нарешті, **потребує особливої уваги висвітлення виборчого процесу на регіональному рівні центральними телеканалами.** Моніторинг випусків новин демонструє крайню персоналізованість таких сюжетів і прихильність до окремих кандидатів.

Наприклад, призначення Верховною Радою України виборів міського голови Кривого Рогу по-різному було оцінено центральними телеканалами. «ТСН» («1+1») охарактеризувало цю ситуацію так: «Кривий Ріг 27 березня 2016 року таки переобиратиме голову [...]. На торішніх місцевих виборах у Кривому Розі у другому турі переміг Юрій Вілкул від «Опозиційного блоку». Він обігнав свого опонента від «Самопоміч» Юрія Милобога за даними ЦВК лише на 750 голосів. Це збурило місцевих жителів. Вони запідозрили фальсифікації на користь Вілкула. Люди тисячами виходили на мітинги проти результатів виборів. Жителі Кривого Рогу та політики вимагали від Верховної Ради ухвалити закон про нові вибори міського голови» (30 січня 2016 року) [24]. На телеканалі «Інтер» призначення виборів було розглянуто з іншої точки зору: «Нагадаємо, восени минулого року на місцевих виборах у цьому місті переміг кандидат від «Опозиційного блоку» Юрій Вілкул, а кандидат від «Самопоміч» Юрій Милобог програв. Це не сподобалось «Самопоміч», представники якої й добились, щоб парламент призначив перевибори. Однак це рішення опозиціонери обіцяли оскаржити в суді» (30 січня 2016 р.).

Під час виборчого процесу в ефірі випуску новин «Подробности» на «Інтері» було показано сюжет про вікриття першого в Україні пам'ятника бійцям АТО в Кривому Розі та взято коментар в Юрія Вілкула («Ми все робимо, щоб підтримати і наших бійців в АТО, і сім'ї загиблих. Ми це робимо і будемо завжди робити») (19 березня). У випуску від 22 березня було подано інформацію, що «у штабі Юрія Вілкула вважають, що конкуренти навмисно розпалюють ситуацію в місті. Мешканці зацікавлені в тому, щоб виборча епопея нарешті закінчилась. А прихильники Семенченко то й діло вкидають нові приводи для конфліктів. То звинувачують у неправомірній агітації, то в підкупі виборців».

Іншим прикладом упередженого щодо учасників виборчих процесів ставлення ЗМІ є позиціонування центральними телеканалами двох кандидатів до Верховної Ради України на позачергових парламентських виборах в 27 окрузі

(м. Дніпро) Загіда Краснова та Оксани Томчук (до зняття її кандидатури). У випуску новин від 6 червня телеканал «Інтер» зауважив: «На минулих виборах мера Краснов опинився у трійці лідерів і набрав більше 40 тис. голосів городян», а сам кандидат так прокоментував в ефірі цю ситуацію: «17 липня в городян наших є вибір: депутат буде або від влади, який буде бездумним кнопкодавцем, який увійде в коаліцію більшості. Або буде в них свій незалежний депутат, який буде працювати на народ. Я буду битися з партіями, які приймають погані рішення, і підтримаю рішення будь-якої партії, спрямоване на благо людей». Далі, 18 червня 2016 року в сюжеті про виборче змагання в окрузі журналісти цього телеканалу вдалися до такої оцінки подій: «Експерти вважають: поява клонів – це спроба відтягнути голоси в Загіда Краснова. Бізнесмен, меценат у місцевій політиці багато років. Довгий час займався вирішенням комунальних проблем багатоповерхівок, а цієї весни лобював у міськраді щомісячні муніципальні надбавки для бюджетників міста. Його називають єдиним опозиційним кандидатом, і в нього високий рейтинг».

«1+1» у випуску новин так подає інформацію про кандидата З. Краснова: «Загід Краснов називає себе опозиційним кандидатом, за якого активно агітує Олександр Вілкул, віце-прем'єр часів Януковича. Сьогодні він у грубій формі відмовився відповідати на запитання про розкрадання бюджетних коштів і про свої нинішні зв'язки з регіоналом-втікачем Олегом Царьовим» (5 липня 2017 року) [25].

Висновки. Таким чином, нами було стисло охарактеризовано основні негативні тенденції у висвітленні центральними телеканалами регіональних політичних процесів. Зауважено, що, по-перше, на проблемі погіршення соціально-економічного становища населення спекулюють представники окремих політичних сил. По-друге, телеканали в ефірі інформаційних передач подають маніпулятивний матеріал про діяльність окремих політиків, пов'язану, зокрема, із соціальними виплатами населенню. По-третє, промисловість України та її окремі об'єкти залишаються предметом популістських заяв і спекуляцій для політиків різних рівнів. По-четверте, телеканали непропорційно та часто однобічно оцінюють діяльність окремих регіональних лідерів. По-п'яте, висвітлення центральними телеканалами виборчого процесу в регіонах супроводжується надмірною персоналізацією подачі матеріалу та, зрештою, його суб'єктивністю. Також деколи відсутність інформаційних приводів для телевізійних сюжетів не заважає ЗМІ висвітлювати діяльність конкретних політичних акторів. До прикладу, депутат «Опозиційного блоку» Борис Колесников з'явився в ефірі випуску новин ТРК «Україна» упродовж

2017 р. 14 разів. У блоці студійного інтерв'ю в рамках інформаційної програми «Сьогодні» він виступав із суб'єктивною оцінкою подій, які відбуваються в Україні [26].

За результатами моніторингу окремих випусків новин всеукраїнських телеканалів за 2016–2017 рр., ми виявили, що їх редакції нерідко використовують регіональні проблеми для появи в ефірі політичних союзників власників цих ЗМІ. Для телеканалу «Інтер» головними медіа-персонами є С. Каплин (Соціал-демократична партія) та Юрій Бойко (Опозиційний блок), аналогічні вподобання редакції новин ТРК «Україна». Для 1+1 головним антигероєм два роки залишається Міхеїл Саакашвілі (екс-голова Одеської ОДА), а в позитивній тональності висвітлюється регіональна робота партійців

«УКРОПу». ICTV відзначились сюжетами з ознаками політичної замовності на користь партії «Наш край». Варто зауважити, що висока довіра населення до телевізійних новин центральних телеканалів і часте порушення останніми журналістських стандартів є негативним чинником розвитку політичної свідомості населення. Проаналізовані нами приклади з ефірів телеканалів демонструють, що кожен із суб'єктів української політики має свій медіа-майданчик, який впливає на сприйняття політичних подій глядачами. Полярність висвітлення телеканалами одних і тих же подій за теперішніх умов падіння соціально-економічного добробуту і фактичного військового конфлікту на території держави є небезпечною для політичної стабільності та суспільної безпеки в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бурдьє, П. (2002). О телевидении и журналистике. Прагматика культуры. Москва. 160 с.
2. «Власники українських телеканалів: хто вони? Інфографіка». Ukrinform.ua. (2017). URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1997592-vlasniki-ukrainskih-telekanaliv-hto-voni-infografika.html [Accessed 20 Nov. 2017].
3. Researcher – Маркетингові дослідження. (2017). «Найпопулярнішими серед українців ЗМІ залишились ТБ та Інтернет». URL: <http://mresearcher.com/2017/03/rbg-samymi-populyarnymi-sredi-ukraintsev-smi-ostalis-tv-i-internet.html>.
4. «Подробности», випуск за 22 марта 2016. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=FC1OiyUYirQ>.
5. «Подробности», випуск за 29 сентября 2016. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=rSWCv4O1BRE>.
6. «Подробности», випуск за 28 октября 2016. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=lqnxg1wRtg>.
7. «Подробности», випуск за 12 декабря 2016. URL: https://www.youtube.com/watch?v=X8GP_CyULFc.
8. Каплин назвал виновников драки в Полтаве, «Подробности» сюжет за 6 апреля 2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=L8DaFToiOaA>.
9. «Подробности», випуск за 21 января 2016. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QchV1H1-1dg>.
10. «Подробности», випуск за 29 ноября 2016 года. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RXxKTJff3NI>.
11. «Подробности», сюжет за 8 апреля 2017. «В Херсоне отменили повышение тарифов на проезд в маршрутках». URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0Xnbt2jzbzSQ>.
12. Выпуск 18.45. 13 июля «Факти» на ICTV. (2017). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DKtIfaTPb7w>.
13. «Подробности недели», випуск за 2 апреля 2017 года. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iEnHKrr7BkQ>.
14. «Подробности», випуск за 4 апреля 2016 года. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=k4oi5r46Ssl>.
15. «Подробности», випуск за 19 мая 2016 года. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KOSXFvXTUmE>.
16. «Подробности», випуск за 21 января 2016 года. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=QchV1H1-1dg&t=1s>.
17. «Подробности», випуск за 9 июня 2016 года. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=oFrA-PhJBjU>.
18. Палиця Ігор Петрович. Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%86%D1%8F_%D0%86%D0%B3%D0%BE%D1%80_%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87.
19. ТСН. 19:30 за 25 квітня 2016 року. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=FqOwPjZdrLI>.
20. «Подробности», випуск за 16 мая 2016 года. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ci3EJJKPpV0>.
21. Youtube-канал «Гуманіторного штабу Ріната Ахметова». (2017). URL: https://www.youtube.com/channel/UCLON8Kp_1MDSbEHoQwF_tdA/video.
22. Выпуск 18.45. 26 июня «Факти» на ICTV. (2016). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=DKtIfaTPb7w>.
23. ТСН. 19:30 за 7 червня 2016 року URL: <https://www.youtube.com/watch?v=KZ2-3xEeee> «Подробности», випуск за 4 апреля 2016 года. <https://www.youtube.com/watch?v=ci3EJJKPpV0>.
24. Випуск ТСН 9:30 за 5 лпня 2017 року. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Bghvy4WqNjo>.
25. Випуск ТСН 30 січня 2016 року. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=mHNZHxpwmIA>.
26. Борис Колесников об экономической ситуации в стране. (11.08.17). URL: https://www.youtube.com/watch?v=3zfm_jJ1fvl.